

RŪAH/GEES IN DIE OU TESTAMENT

W. Vosloo

Die woord "rūah" kom byna 400 keer in die Ou Testament voor. In 'n groot aantal gevalle het dit niks met "gees" of "Gees" te doen nie en dikwels is dit moeilik om presies te bepaal wat met "Gees/gees" bedoel word. Hieruit blyk reeds dat die betekenis-aanwending in verskillende kategorieë verdeel kan word. Die nie-godsdienstige betekenis het hoofsaaklik betrekking op òf die wind, òf die mens. In die godsdienstige betekenis is dit dikwels moeilik om te onderskei tussen rūah as personifikasie van die krag van God en die werking van God self. In die godsdienstige betekenis hou dit meestal verband met die ampte, die volk of God self. Ten laaste moet ook gevra word na die verhouding tussen die rūah van die Here en die Heilige Gees.

Ten spyte van hierdie diverse toepassings, is daar egter bepaalde onderliggende ooreenkomste in die gebruik van die woord. Om die gebruik van die woord in die Ou Testament te verstaan, moet dié ooreenkomste in gedagte gehou word. Daarby moet gelet word op 'n ontwikkeling in die verstaan van die begrip.

A. RŪAH IN NIE-GODSDIENSTIGE BETEKENIS

1. Die betekenisveld met "wind" as uitgangspunt

Op baie plekke in die Ou Testament word rūah in die betekenis van "wind" gebruik: die westewind (1 Kon 18:45; Jes 32:2); die noordewind (Spr 25:23); die oostewind (Jer 18:17; Ps 78:26); 'n stormwind (Jes 17:14). Tesame met die betekenis "asem" word "wind" as "Grundbedeutung" van die woord "Rūah" beskou.¹⁾ Tog word nie bedoel om na die natuurverskynsel van bewegende lug te verwys nie. Eintlik gaan dit om krag wat die wind in beweging bring.²⁾ Dis hierdie krag wat vir die mens van destyds raaiselagtig was om-

dat niemand kon bepaal waarvandaan dit kom of waarheen dit gaan nie. Die mens kan die uitwerking daarvan beleef, maar hy kan dit nie begryp of beheer nie. Dit is onsigbaar, onligaamlik, maar beweeg tog.

Benewens die verskynsel dat dié onsigbare krag self beweeg, sit dit ook ander dinge in beweging. Daardeur word die raaiselagtige inherente krag van die wind sigbaar gemaak.³⁾ Die resultaat is verstommend en somtyds selfs vreesaanjaend. Dit laat bome bewe (Jes 7:2), jaag die golwe op (Ps 107:25), breek die skepe stukkend (Eseg 27:25-26) en skeur die berge (1 Kon 19:11). Daarom is die wind so 'n goeie beeld van die oordeel van God (Jer 49:36; Eseg 13:13).

Alhoewel die mens die gevolge van die wind beleef en selfs die uitwerking van die wind in berekening kan bring (Pred 11:4), is hy nie in staat om iets daarmee uit te rig nie omdat hy dit nie kan beheer nie (Pred 8:8). Dit is dikwels voorwerp van God se optrede, maar wanneer dit as voorwerp van menslike handelinge gebruik word, word daarmee 'n sinlose daad omskrywe: "hy agtervolg die oostewind" (Hos 12:2), "hulle saai wind" (Hos 8:7), "hou wind teë" (Spr 27:15-16), "wind erwe" (Spr 11:29).⁴⁾ Hieruit vloei voort dat rūah ook nietigheid (Jes 41:29), 'n nuttelosheid (Spr 1:14) of iets waarde-loos (Job 16:3) kan beteken. Vervolgens word dit ook gebruik vir 'n negatiewe oordeel: "die profete sal wind word" (Jer 5:13); "winderige wetenskap" (Job 15:2).

Daarteenoor het God volle beheer oor die wind. Hy gebruik dit as sy instrument (Eks 14:21, Ps 107:25) en sy "boodskappers" omdat Hy dit self geskep het (Amos 4:13). Stormwinde is uitdrukking van God se majesteit (Eseg 1:4) en van sy verskyning (Jes 66:15; Nahum 1:3). Somtyds word rūah ook identies met die "asem" van die Here gebruik, soos blyk uit Eksodus 15:8 en Jesaja 30:28. Hierdie gebruik hou verband met die magtige verskyning van die Here om sy volk tot redding te kom (Ps 18:11; 104:3; Jes 66:15; Sag 9:14).

Alhoewel rûah op sommige plekke op 'n spesifieke wind (oostewind, stormwind) dui, is daar dus 'n hele verskeidenheid betekenisse binne hierdie één semantiese veld. Die merkwaardige kenmerke van die wind, naamlik sy raaiselagtige krag, sy vernietigende uitwerking, sy onsigbare beweging, sy onbeheerbaarheid deur mense, maar volle diensbaarheid aan God word alles eie aan die begrip rûah. Dit beteken dat rûah ook in ander betekenisverbande gebruik kan word, met name in die abstrakte betekenisveld. Dit open ook die weg na die godsdienstige betekenisvelde.

2. Die betekenisveld met die mens as middelpunt

Alhoewel die betekenis "asem" as 'n grondbetekenis beskou word,⁵⁾ is hierdie betekenisveld eers heelwat later met mening betree en uitgebrei. Die gebruik van die woord in hierdie verband, kan in twee groepe verdeel word, te wete: rûah as lewenskrag of lewensasem en rûah as uitbeelding van persoonlikheid.

(a) Rûah as lewensasem of lewenskrag

Omdat "asem" sekere eienskappe vertoon wat ooreenstem met dié van "wind", word rûah op sommige plekke ook vir "asem" gebruik (Job 19:17) as die wind in 'n mens. Die gewone Hebreëuse woord vir "asem" is nesjāmā (vgl. "die asem van die lewe" in Gen 2:7). Hieruit is dit duidelik dat wanneer die woord rûah vir "asem" gebruik word, daar 'n besliste verskil bedoel word. Hierdie verskil is dat dié soort asem beskryf word wat met een of ander vorm van krag gepaard gaan.⁶⁾ In 1 Konings 10:5 word dit van die koningin van Skeba gesê dat toe sy Salomo se prag gesien het, daar "geen gees meer" in haar was nie. Ons sou sê: sy het na haar asem gesnak. Dit kan ook 'n heftige opskuif van die wind wees (Jer 2:24) of 'n stortvloed onnodige asem (woorde) soos in Job 8:2.

Hierdie betekenis kom van die gedagte dat die asemtog van die mens uiting is van sy dinamiese vitaliteit, sy lewenskrag. In Rigters 15:18-19 staan dat toe Simson uitgeput was van die dors,

God water laat opborrel het. Toe hy daarvan drink, het sy "gees" (= lewenskrag) weer teruggekeer. In 1 Samuel 30:12 word vertel van iemand wat Dawid se manskappe half verhonger in die veld gekry het. Nadat hulle hom iets te ete gegee het, het hy "weer bygekom" (= sy lewenskrag het teruggekeer). In al hierdie gevalle word die woord *rûah* gebruik.

Mettertyd word *rûah* sinoniem aan "lewe" soos byvoorbeeld in Jeremia 10:14, waar van die afgodsbeeld gesê word "daar is geen gees (= lewe) in hulle nie". (Vgl. ook Hab 2:19). In Esegïël 37:10, die bekende gedeelte oor die herlewing van die doodsbeendere, beteken "gees" ook niks anders nie as "lewens-
asem", maar dui ook op die terugkeer van die lewenskrag. Dit is 'n uitdrukking van die kombinasie van asem-plus-lewe en is tipies van die gebruik van die woord *rûah* in die latere boeke van die Ou Testament. Uit Prediker 3:19 en 21 is dit duidelik dat *rûah* meer is as blote asem van lewende wesens en op lewens-
asem dui (vgl. ook Pred 12:7). Opvallend is dat hierdie soort *rûah* van mens en dier hier gelykgestel word.

(b) *Rûah* as uitbeelding van persoonlikheid

Wanneer *rûah* gebruik word om bepaalde aspekte van die mens se persoonlikheid te verwoord, moet daar nie gedink word aan die teenstelling vlees/gees nie. So-iets ken die Ou Testament nie.⁷⁾ 'n Mens se persoonlikheid blyk uit dinge soos sy emosies, goedswisselings, wilsbeslissings en verstandelike besluitneming. Dis presies wat in bepaalde tekste met die woord *rûah* uitgedruk word.

Voorbeelde van emosies wat so uitgedruk word, is Rigters 8:3 ("opgewondenheid"), Prediker 10:4 ("toorn"), Genesis 26:35 ("verdriet") en 1 Samuel 1:15 ("beswaard in my gemoed").

Karakterieenskappe word ook aangedui deur *rûah* met 'n ander woord te verbind. Dan kry ons uitdrukkings soos "n hoogmoedige" (Pred 7:8), "nederig van gees" (Spr 16:19) en "verslae van gees"

(Ps 34:19; Spr 17:22). Dit is almal eienskappe wat voorgestel word as magte wat van binnekant af kom. By ander word die indruk weer gewek dat dit van buitekant af kom. Dit geld van die "ongeduldigheid" in Eksodus 6:8 en die "kortgebondenheid" in Spreuke 14:29, wat albei letterlik "kort van gees" is. Die teenoorgestelde vind ons in Prediker 7:8, naamlik "lankmoedige", dit wil sê, iemand wat "lank van gees" is. 'n Verdere reeks eienskappe van 'n negatiewe aard beklemtoon die mag van buite nog sterker, so asof die mens homself aan vreemde invloede oor-gegee het: "n gees van jaloesheid" (Num 5:14), "n gees van hoerery" (= seksuele begeerte, Hos 5:4), "n bose gees" (= depressie, 1 Sam 16:14), "n gees van tweedrag" (Rigt 6:23), "n gees van verwarring" (2 Kon 19:7), ensovoorts. Dis nie dat hierdie karaktertrekke aan die Bese toegeskryf word nie, maar hulle word as selfstandige magte met 'n eie aktiwiteit buite die mens om geteken.

Verder word rûah ook gebruik om die mens se wilsbeslissings en verstandelike besluitneming te beskryf. Dit is nie beskou as deel van die mens nie, maar as die mens se vermoë. Dié gebruik word in die latere literatuur van die Ou Testament aangetref. Voorbeelde hiervan is: Rûah as sentrum van die menslike optrede ("elkeen wie se gees God opgewek het", Esra 1:5, vgl. ook 1 Kron 5:26, 2 Kron 21:16); as sentrum wat die wil van die mens verander ("n nuwe hart en 'n nuwe gees", Eseg 18:31); as afvallige besluitneming ("wie se gees nie trou was teenoor God nie", Ps 78:8).

Uiteindelik word rûah in die latere literatuur van die Ou Testament ook gebruik vir verstand, gedagtes, die bestaan van die mens, of vir wat ons "ek" sou noem. Die volgende voorbeelde kan aangedui word: verstand ("wat in julle gees opkom", Eseg 11:5), geheime gedagtes ("die Here toets die geeste", Spr 16:2), die innerlike bestaan van die mens, meestal te vertaal met "lewe" of "ek" ("in wie se gees (lewe) geen bedrog is nie", Ps 32:2; "en my gees (ek) is onrustig", Dan 2:3;

"in u hand gee ek my gees (lewe) oor", Ps 31:6).

Wanneer die woord rūah gebruik word om die mens te beskrywe, gaan dit dus om sy lewenskrag, sy lewensasem, sy emosies, karaktereienskappe, wilsbeslissings, verstand of sy persoon. Al hierdie omskrywings dui op lewensaktiwiteit. Die rūah is dus dit wat van die mens h aktiewe, selfstandige en eiesoortige persoon maak.

B. RŪAH IN GODSDIENSTIGE BETEKENIS

Al die gebruikswyses wat ons in hierdie nie-teologiese betekenis teëkom, tref ons nou ook aan in die godsdienstige gebruik van die woord. Dit word selfs op God oorgedra, net soos ander mensbeelde op God van toepassing gemaak word, byvoorbeeld wanneer daar gepraat word van die "hand" van God of sy "oor" of "oog". Daar word dus in mensbeelde van God gepraat. Net soos daar van sy "hand" of "oog" gepraat word, so word ook oor Hom gepraat in terme van die menslike "gees" (rūah): ongeduldig (= kort van gees, Miga 2:7), verstand (Jes 40:13), persoon ("nie uit my Gees (= uit My) nie, Jes 30:1). Dit beteken dat waar ons die woord rūah/gees teëkom, ons eers seker moet maak of dit op "wind", op die mens of op God betrekking het. Indien dit wel op God betrekking het, moet opgelet word of dit nie maar net h antropomorfe spreke oor God (dit wil sê h spreke in terme van menslike beelde) is nie.

Die rūah in godsdienstige betekenis is meestal gekoppel aan bepaalde draers van die rūah van die Here. In die begin is dit net die ampte wat deur die rūah van die Here besiel word. Die priesters het egter nie hulle amp beklee kragtens die werking van die rūah nie. Die profete weer, het om bepaalde redes geleidelik hulleself eerder met die "woord van die Here" geassosieer, terwyl die rūah by die konings iets staties geword het. Die gevolg is dat die werking van die rūah al meer as h eskatologiese gebeurtenis beskou is. Hierdie ontwikkeling moet nou nagegaan word.

1. Rūah by die ampte

(a) Die rigters

In die boek Rigters lees ons dat die Here in die tyd vóór die monargie van tyd tot tyd iemand aangesê het om die volk van verdrukkers te bevry. In die geval van Otniël (3:10), Gideon (6:34), Jefta (11:29) en Simson (14:6, 19; 15:14) lees ons dat die "Gees van die Here" op hom "gekom" of hom "vervul" of oor hom "vaardig" geword het. Daarmee word bedoel dat die rûah van die Here hulle onverwags met moed en geestelike en fisiese krag toegerus het vir 'n bepaalde taak sonder dat hulle daarvoor gesoek het of daarvoor opgelei was.⁸⁾ In die geval van Gideon word eintlik gesê dat die rûah sigself met Gideon "beklee" het. Die rûah het nie in die gees van Gideon opgegaan nie, maar hy is soos 'n kledingstuk wat die rûah omklee het. By die ander het die rûah weer "op" die persoon gekom. In al die gevalle is dit duidelik dat die rûah nie met die draer daarvan een geword het nie.⁹⁾

Die doel van die toerusting was om 'n militêre daad van redding te bewerk. By Simson was dit primêr om 'n magsdemonstrasie uit te voer deurdat die rûah hom tot buitengewone menslike kragdade in staat gestel het.¹⁰⁾ Telkens sodra die redding bewerk is, het die bekragtiging van die rûah verdwyn. Die bekragtiging was dus 'n eenmalige verbygaande gebeurtenis wat oorspronklik niks met die bestendiging van die amp te doen gehad het nie.¹¹⁾ Dit word goed geïllustreer in die optrede van Simson deurdat hy telkens opnuut vir 'n bepaalde daad bekragtig word (vgl. Rigt 14:6, 19; 15:14 met 16:20). Hulle rigters- of regterswerk wat op die reddingsdaad gevolg het, word nooit beskryf as werksaamhede van die rûah nie.¹²⁾ Die optrede van Gideon soos in Rigters 8:27 beskryf, getuig ook téén so 'n gedagte. Die uitdrukking "die land het 40 jaar lank gerus" is dus nie die werk van die rûah nie, maar die gevolg van die volk se bekering. Dit moet ook gesien word teen die agtergrond van die teologie van die boek wat dié tyd beskryf in 'n skema van sonde-verdrukking-berou-en-bekering-verlossing-rus.

Die bekragting van die rigters deur die rûah was dus beperk tot bepaalde enkelinge. Dit het onverwags plaasgevind, was tydelik van aard en gerig op die redding van die volk. Dit het nooit gepaard gegaan met verkondiging nie; het tot geen ander daade as militêre optrede bekragtig nie en het ook nie aanleiding gegee tot 'n nuwe lewensgedrag nie (vgl. bv. die lewe van Simson).¹³⁾ Tog het Israel dit herken as die ingrype van die Here. Hulle kon die merkwaardige daade nie anders begryp nie as die werk van die Gees van die Here.¹⁴⁾

Wanneer die rûah nou as "Gees" vertaal word, word daarmee nie die Heilige Gees bedoel nie. Die klem lê op die krag van die rûah en hou verband met die fisiese betekenisveld van die woord¹⁵⁾ soos dit as "wind" ervaar is. Soos wind is die rûah ook onsigbaar, nie-liggaamlik met 'n geheimsinnige oorsprong en werking. Die klem lê op die krag van die rûah wat van buite af kom om vir 'n spesifieke taak te besiel. Die rûah neem nie besit van die man nie en dikteer nie aan hom hoe hy moet optree nie. Omdat dit nie 'n menslike of natuurlike krag is nie, móét dit van die Here af kom. Dit is egter nie God in eie Persoon nie, maar is beskou as die manifestasie of openbaring van die teenwoordigheid van die Here.¹⁶⁾ Ons sou dit kon beskryf as die persoonifikasie van die krag van die Here wanneer Hy sy volk kom verlos. Hierdeur is die verlossing van die volk op 'n besondere wyse aan die Here self verbind. Daarmee is 'n direkte band gelê tussen die volk se vrede en voorspoed en hulle verhouding met en verering van die Here as hulle God.¹⁷⁾

(b) Die ekstatiese profete

Gedurende die vroeë tydperk in Israel was daar groepe profete wat 'n soort geestelike inspirasie ervaar het wat hulle skynbaar buite hulle sinne gedryf het. Hulle word die ekstatiese profete genoem. Die ekstase het op enkelinge en groepe (1 Sam 20-24) aansteeklik gewerk (1 Sam 10:10). Dit was van verbygaande aard (1 Sam 19:24), maar tog herhaalbaar. Deur middel van musiek kon hulle die regte stemming vir so 'n ekstase skep

(1 Sam 10:5; 2 Kon 3:15), hoewel die rûah tog ook selfstandig werk en onverwags op iemand kon val.

Hierdie verskynsel het ook onder ander volke voorgekom. Waarskynlik is dit die rede waarom die rûah in hierdie gevalle nie die "rûah van die Here" genoem word nie, maar meestal as 'n "goddelike rûah" beskryf word (1 Sam 10:10; 19:20-24).¹⁸⁾ Alhoewel hulle blykbaar nie kultiese ampsdraers was nie,¹⁹⁾ het hulle tog sekere verbintenisse met die kultus gehad. Hierdie indruk word gewek deur opmerkings soos "van die hoogte afkom" (1 Sam 10:5) en deur hulle verbintenis met die kultusplek Rama (1 Sam 19:18).

Nou verwant aan hierdie ekstatische verskynsels is die gebeurtenisse in Numeri 11 waar die 70 oudstes op soortgelyke wyse opgetree het toe die rûah oor hulle gekom het. Hier gaan dit om 'n bevestiging van die eenheid van die amp wat van Moses af op hulle oorgedra is.²⁰⁾ Die daaropvolgende mededeling oor Eldad en Medad wat ook die rûah ontvang het, wil weer aantoon dat die werking van die rûah tog nie beperk kan word tot amptelike kanale nie.²¹⁾

In sekere profeteverhale word verwys na profete wat deur die rûah "weggeneem" word (1 Kon 18:12 en 2 Kon 2:16). Veral die profet Esegïël vermeld sulke verplasings (Eseg 3:12, 14; 8:3; 11:1, 24; 43:5). Dis moeilik om te bepaal of dit 'n letterlike liggaamlike verplasing is deur byvoorbeeld 'n sterk wind.²²⁾ Die moontlikheid van 'n geestelike verplasing²³⁾ of bloot 'n gaan onder leiding van die rûah, moet ook in ag geneem word. Dikwels speel die "hand van die Here" ook 'n rol in dié gebeure (1 Kon 18:46 en Eseg 3:14). Hier het ons waarskynlik te doen met 'n manier waarop daar van die krag van die Here gepraat word.²⁴⁾ Die herhaalde voorkoms van hierdie verplasings in die boek Esegïël het 'n bepaalde doel. Tesame met die visioenêre verwysings na die rûah as dinamiese krag (1:12, 20, 21; 10:17),

is die bedoeling om aan te toon dat God nog steeds aktief is en selfs in Babilon nog steeds by sy volk is.²⁵⁾ Dit beklemtoon dat die rûah van die Here die krag agter die profete is en dat dit selfs in Babilonië nie tot swye gebring kan word nie.

Die werking van die rûah by die ekstatiëse profete het geen woordverkondiging tot gevolg gehad nie. Dit het ook nie tot besondere heilsdade aangespoor nie.²⁶⁾ Die aksent val eerder op die toestand wat die rûah bewerk en nie op die meedeel van nuwe openbaringswaarhede nie. Hier het ons dus te doen met die uiting van 'n bepaalde godsdienstige belewenis.²⁷⁾ Die uitbundigheid van hierdie mense moenie as losbandigheid gesien word nie, maar as 'n wyse waarop die lof van die Here verkondig word.²⁸⁾ Alhoewel dit vir ons vandag vreemd voorkom, was hierdie manier om 'n godheid te verheerlik 'n algemene verskynsel van daardie tyd.²⁹⁾ In Israel is dié algemene gebruik ook gevolg, maar met 'n eie Jahwistiese inhoud.

Die neiging om hierdie mense negatief te beoordeel, kom uit 'n latere tydvak toe die hofprofete wat meestal deur die klassieke profete in 'n ongunstige lig beskou is, op soortgelyke wyse opgetree het. Die ekstatiëse profete self het egter in die vroeë tyd 'n bepaalde funksie vervul. Hulle het 'n diepe indruk op die volk gelaat as mense wat selfbelang en eie gewin opgeoffer het ten einde hulle lewe op hierdie manier aan die Here te wy. So-doende het hulle 'n bolwerk teen materialisme geword. Omdat hulle so algeheel aan die Here toegewyd was, was hulle ook 'n kragtige beweging teen die Kanaänitiese afgodediens en die verwatering van die Jahwisme.³⁰⁾ Dit is veral waar ten opsigte van die "profeteskoole" in die Noordryk in die tyd van Elia en Elisa.

By die ekstatiëse profete is die werking van die rûah dus niks anders nie as die krag van die Here wat hulle aanspoor tot 'n getuigenistaak van lof, toewyding en aktiewe bevordering van die godsdienste van die Here.

(c) Die priesters

Die priester was destyds 'n ampsdraer in die heiligdom kragtens sy afkoms. Sy pligte was beperk tot vaste optredes soos offer-rituele, die gee van goddelike uitsprake deur middel van die urim, tummim en die efod, die verduideliking van kultiese en ander godsdienstige bepalings, die beoefening van die regspraak in kultiese sake, die voorbidding en die seën. Hy was 'n priester nie op grond van die werking van die rūah nie, maar omdat hy uit 'n priesterlike familie gebore is en op grond van die simbole wat hy bedien het.³¹⁾ Die charismatiese toelusting deur die rūah van die Here het dus geen rol by die priester gespeel nie.³²⁾ Dis eers lank ná die ballingskap dat daar in die boek Kronieke vertel word dat die rūah 'n priester bekragtig het om die volk te vermaan (2 Kron 24:20).

Die spanning wat somtyds tussen priester en profeet opgevlam het, het nie ontstaan as gevolg van die werking van die rūah by die profeet en die afwesigheid daarvan by die priester nie. Hierdie spanning was gewoonlik ten opsigte van die koning se besluite en optredes (vgl. bv. Jeremia se stryd teen die priester Pashur in Jer 20). Reeds kort na die tot standkoming van die monargie was daar 'n nouer band tussen koning en priester as tussen koning en profeet. Die optredes van profete soos Natan (2 Sam 12), Ahia (1 Kon 11:29-39; 14:5-16), Semaja (1 Kon 12:22-24), die "man van God" (1 Kon 13:1-10), Elia en Elisa is voorbeelde van profetiese standpuntinname teenoor die koning. Die rede vir hierdie ontwikkeling is dat die belange van koning en priester saamgeval het rondom die behou van die status quo. Die profete (uitgeslote die hofprofete) was nie so afhanklik van die heersende stabiliteit of van die koning nie. Die priester het van die koning afhanklik geword vir die uitoefening van sy kultiese pligte, terwyl die profeet vryelik kon optree. Daarby was die priester tevrede met 'n nominale gehoorsaamheid aan die gebooie, terwyl die profeet gevra het na die gesindheid van die persoon en die innerlike verhouding

met God.³³⁾ Dit alles het daartoe meegewerk dat profeet en priester hulleself dikwels in teenoorgestelde kampe bevind het.

(d) Die klassieke profete

Die klassieke profete het baie dinge met die ekstatiese profete in gemeen gehad. Kleredrag, simboliese handeling, gee van goddelike uitsprake, wonderwerke, optrede as vurige spreekbuis van die Here en selfs parapsigologiese verskynsels soos visioene was eie aan albei soorte profete.³⁴⁾ Tog was daar ook belangrike verskille. Vir die klassieke profete het die woordverkondiging voorop gestaan, terwyl gevoelsbeleving en visioene (behalwe by hulle roeping) vir hulle maar relatiewe waarde ingehou het. Die profeet Jeremia wys met nadruk op die valsheid van die profesieë van diegene wat sê dat hulle visioene sien en drome droom, maar die sin vir waarheid en reg verloor het (vgl. Jer 23:16-32).

Die opvallendste verskil is egter dat die rûah van die Here feitlik geen rol gespeel het by die vasstelling van die wil van die Here deur die klassieke profete nie. Vir hulle voorlopers, die profete van die 9de eeu, was die teenwoordigheid van die rûah nog 'n wesenlike deel van hulle profetiese geroepenheid.³⁵⁾ Eliaa dring byvoorbeeld by Elia daarop aan om die rûah in 'n ryke mate te ontvang (2 Kon 2:9). Eers nadat dit op hom "gerus" het, word hy as profeet aanvaar (2 Kon 2:13-15). Opvallend is dit egter dat die klassieke profete vanaf Amos geen melding maak dat hulle boodskap deur die rûah ingegee is nie. Slegs Esegïël sê op 'n keer (11:5) dat die rûah op hom "geval" het en 'n boodskap ingegee het. Oor die verwysing na die rûah in dié teks bestaan daar in ieder geval tekskritiese probleme. Vir byna 200 jaar lank vanaf Amos tot Jeremia hoor ons niks van die leiding van die rûah by hierdie profete nie.

Vier moontlike uitsonderings moet egter oorweeg word, naamlik Hosea 9:7; Miga 3:8; Jesaja 30:1 en 31:3. By nadere ondersoek blyk dit dat Hosea 9:7 net sê dat 'n profeet ook as "die

man van die rûah" bekend gestaan het.³⁶⁾ Daar bestaan sekere sintaktiese en ander redaksionele probleme ten opsigte van Miga 3:8 waarvolgens dié vers ook nie in ag geneem word nie. In Jesaja 30:1 moet rûah ("my Gees") liewer met "My" vertaal word en in Jesaja 32:3 staan die kontras vlees/gees eintlik vir onmag/mag.³⁷⁾ Daarby moet albei Jesaja-verwysings eintlik in die lig van oorlogsterminologie beskou word en kan dus nie op die profeet se werksaamhede betrekking hê nie.³⁸⁾ Al vier tekste kan gevolglik in hierdie verband geïgnoreer word.

Die rede vir hierdie opvallende swye word deur sommige geleerdes toegeskryf aan pogings van die betrokke profete om hulle self van die hofprofete te onderskei.³⁹⁾ Die hofprofete was professionele hofamptenare wat bekend was vir hulle optimistiese profesieë. Soos die ekstatische profete van vroeër het hulle ook die werking van die rûah deur musiek en sang probeer bewerk. Die werking van die rûah by hierdie mense sou dan by die klassieke profete onder verdenking wees, soos blyk uit die feit dat daar somtyds verwys is na 'n "leuen-rûah" (1 Kon 22:21-28). Nogtans is dit opmerklik dat selfs in die felste geskille tussen die klassieke profete en die hofprofete die toerusting deur die rûah geen rol gespeel het nie.⁴⁰⁾

Ander persone dink weer die rûah was kenmerkend van die Noordryk,⁴¹⁾ vandaar dat dit eers vanaf Esegïël weer by die profete 'n rol speel. Só 'n standpunt lewer egter probleme ten opsigte van die Noordryk-profeet, Hosea. Nog 'n moontlikheid is dat die klassieke profete so deur die boodskap van die Here en die woordkarakter daarvan in beslag geneem is, dat die rûah-begrip op die agtergrond geraak het.⁴²⁾

Waarskynlik moet die rede egter elders gesoek word.⁴³⁾ Die begrip rûah bevat die komponent van "krag". Maar die werk van die klassieke profete was juis gekenmerk deur die afwesigheid van kragoptrede of selfs direkte magswerking van die profetiese woord. Eintlik het hulle net as boodskappers van die Here opge-

tree deur 'n magtelose woord te bring. Hierdie magteloosheid blyk duidelik uit die ramspoedige gevolge wat die aflewering van dié woorde dikwels vir die profeet ingehou het. Vergelyk byvoorbeeld Elia (1 Kon 19:2), Miga ben-Jimla (1 Kon 22:27), Amos (Amos 7:12-13), Jeremia (Jer 20:2; 26:8; 37:15; 38:6) en Uria (Jer 26:23). Daarom het die begrip *rûah* nie by hulle gepas nie. Want van nou af sou die krag van God op 'n ander manier bevestig word: deur die paradoks van die magtelose woord en sy boodskapper sonder mag.

Eers na die ballingskap toe daar teruggekyk is op die werk van die klassieke profete, is dit as die werk van die *rûah* van die Here verstaan (Neh 9:30; Sag 7:12).⁴⁴⁾ Alhoewel Esegïël dikwels na die *rûah* verwys, gebruik hy dit op verskillende maniere. Enkele gebruike is reeds vermeld. In Esegïël 11, 18 en 36 moet dit analoog gesien word aan die antropologiese betekenis van die sentrum van besluitneming en handelinge. Daar bewerk die *rûah* 'n hele nuwe lewenswyse in die volk en sal later bespreek word. Oor die algemeen het die *rûah* by die latere profete betrekking op die Messiaskoning of die Kneg, op die volk, of op God self en sal onder die eskatologiese betekenis van die woord *rûah* bespreek word.

(e) Die koning

Saul se koningskap het in die begin 'n noue verband met die ekstasiese profete gehad. Een van hulle, Samuel, het hom tot koning gesalf en in 1 Samuel 10:5-6, 10 lees ons hoe hy soos hulle opgetree het. Die werking van die *rûah* was 'n tydelike vervoering deur die meevoerende krag van die Here. Dit was 'n bevestiging dat sy salwing inderdaad God se wil was. Daar word ook gesê dat dit 'n verandering in hom moes teweegbring (1 Sam 10:6). Dié verandering was om hom toe te rus vir die taak van 'n koning, onder meer deur 'n besondere "ywer" vir die Here in hom op te wek.⁴⁵⁾ Dat dit nie van hom 'n blote outomaat gemaak het nie, word in sy lewe weerspieël, want hy moes nog self die

keuse maak of hy gehoorsaam sou wees of nie. Die rūah was gevolglik nie iets blywends in hom nie en het ook nie permanensie aan die koningsamp verleen nie. Dit was eerder 'n aanduiding dat die begin van die koningskap nie maar 'n natuurlike verloop van sake was nie. Die toerusting met die rūah van die Here was aanduiding dat dit alles God se werk was.⁴⁶⁾

Die koningskap het ook 'n noue verband met die rigtersamp gehad. Net soos hulle is hy ook vir 'n bepaalde tyd en veldslag begeester ten einde die volk te verlos (1 Sam 11:6). Die profetiese aanduiding van wie koning moes wees, moes ook deur 'n openbare daad bevestig word. Geen ander daad as die redding van die volk deur 'n oorlogsdaad op patroon van die rigters kon luider tot die volk gespreek het nie. Dit het bevestig dat Saul deur die rūah van die Here bekragtig is en dat die koningsamp die taak van die rigtersamp oorgeneem het. (Die toespraak van Samuel in 1 Samuel 12 kan in hierdie lig beskou word.) Ook in die geval van Saul moet die rūah dus gesien word as die personifikasie van die krag van die Here.

Die salwing, opgevolg deur die rūah-ervaring en die militêre verlossingsdaad het hom egter nog nie koning gemaak nie. Dit het eers finaal gebeur nadat die volk hom tot koning uitgeroep het (1 Sam 11:12-15). Sy sukses as koning sou daarvan afhang of hy daarin sou slaag om die steun van sowel die offisiële priesterdom as die charismatiese profete te behou.⁴⁷⁾ Met sy ignorering van die ou banvloek in sy veldtog teen Amalek (1 Sam 15) verloor hy egter die steun van die profete. Dieselfde gebeur ten opsigte van die priesters na sy bloedbad van die priesters van Nob (1 Sam 22:16-19). Daarmee het hy die enigste basis vir 'n vaste koningskap self vernietig.

Dawid is net soos Saul deur die ekstadiese profeet Samuel as koning gesalf, waarna die rūah in hom werksaam was (1 Sam 16:13). Dit dien ook as teken dat Dawid se koningskap deur die krag van die Here moontlik gemaak is. Dramaties word dit gestel in die

volgende vers (1 Sam 16:14) wanneer gesê word dat die rûah van Saul gewyk het. Daarna het Dawid homself as redder bewys en is mettertyd deur die volk as koning uitgeroep (2 Sam 5:3). In teenstelling met Saul, slaag hy daarin om die steun van die priesterdom en die charismatiese profete te behou. Dit doen hy deur aandag te gee aan die kultus (bv. 2 Sam 6 en 7), maar ook die gesag van die profete te erken (2 Sam 7:5-29; 12:13).⁴⁸⁾ Op hierdie steweige basis kon hy 'n dinastie in die lewe roep.

Salomo is ook deur 'n profeet as koning gesalf (1 Kon 1:39), maar dit het nie gepaard gegaan met die toerusting met die rûah van die Here nie. Dit is tekenend van die verandering wat daar sedert Dawid met betrekking tot die rûah en die koning ingetree het. Die eens dinamiese uitbarstings van kragdade (1 Sam 11:6) word nou staties. Omdat die instrument van God se reddende optrede, naamlik die koning, nou 'n vaste amp beklee het, neem die werk van die rûah ook 'n statiese karakter aan.⁴⁹⁾ Dit word 'n blywende gawe vir die gesalfde van die Here en verleen aan hom besondere bekwaamhede deur die ritus van salwing.⁵⁰⁾ Volgens 1 Konings 3:16-28 is dié bekwaamhede beperk tot wysheid en insig met die oog op die regspraak.⁵¹⁾ Maar ook hierdie werk van die rûah by die koning sou nog verder stagneer.

Salomo bou die koningskap uit tot 'n absolutisme op model van die omringende volke. Hy doen dit deur die monargie alleen aan die kultiese vleuel van die godsdienstige groeperings te verbind (vgl. die tempelbou en die noue skakeling tussen tempel en paleis). Al meer is die koning se posisie verhef tot iets onaantasbaars, verhewe bo die onderdane. Die charismatiese profete is op die agtergrond gelaat. Geen wonder nie dat hulle Salomo se optrede sien as 'n inruiling van gehoorsaamheid aan die Here ter wille van onaantasbare menslike mag. Daarmee kon hulle hulself nie vereenselwig nie.⁵²⁾ Gevolglik kies hulle teen hom kant toe daar teen die einde van sy regering opposisie ontstaan (1 Kon 11:29-39, vgl. ook 1 Kon 12:22-24).

Met die skeuring van die ryk onder Rehabeam het daar 'n verskil ingetree tussen die koningskap in die noorde en dié in die suide. In die noorde is daar vasgehou aan die ou metode van salwing deur 'n profeet en akklamasie deur die volk. As gevolg van pogings tot dinastievorming en talle staatsgrepe kon die metode egter net enkele kere in werking gebring word, naamlik by Jerobeam en Jehu. Dit val op dat, alhoewel 'n profeet hulle gesalf het, daar geen sprake van die rūah is nie. In die suide het die vestiging van die Dawidsdinastie blywende gevolge gehad: Dit het gelei tot 'n permanensie van die rūah by die koning; dit het nie spontaan op hom gekom nie, maar deur die uitoefening van die salwingsritus; die volgende draer van die rūah as koning was nou voorspelbaar; dit het nie meer in verband gestaan met militêre optrede nie, maar met politieke optrede.⁵³⁾

Daarmee het die rūah by die koning 'n abstrakte begrip geword, los van die dade of lewe van die koning. Nêrens is sy woorde of dade meer met die rūah in verband gebring nie. Hy het nou onafhanklik van die rūah van die Here die volk regeer. Dit het aanleiding gegee tot bestendiging van die mag in die hande van die maghebber en 'n afwesigheid van 'n gevoel van afhanklikheid van God. Daarmee het die rūah gaandeweg feitlik opgehou om by die koningsamp te funksioneer. Geen wonder nie dat die profete hulle dikwels gekritiseer het en mettertyd bekendgemaak het dat hierdie gemis weer in die persoon van die Messiaskoning herstel sou word.

(f) Die wyses

Die wyses was nie filosowe nie, maar raadgewers en leermeesters. In Jeremia 18:18 word hulle saam met die profete en priesters as die godsdienstige leiers genoem. Eintlik het hulle taak en lewensuitkyk nie ruimte gelaat vir die charismatiese werking van die rūah van die Here nie. Waar die profeet opgetree het uit die wisselende inspirasie van die rūah, het die wyse opgetree uit die standvastige kennis van sy ervaring.⁵⁴⁾ Tog vind

ons in die latere literatuur van die Ou Testament verskeie neigings om wysheid en die rûah met mekaar in verband te bring. In Jesaja 11:2 word wysheid as een van die gawes van die rûah aan die Messiaskoning toegeskryf, in Jesaja 40:13 word God se skeppingsmag en -wysheid met sy rûah in verband gebring,⁵⁵⁾ en in Daniël 5:11 word wysheid as "goddelike" rûah beskryf.

Slegs in Job 32:8 maak h wyse (Elihu) daarop aanspraak dat die oorsprong van sy wysheid in die rûah gesoek moet word en nie in rype ouderdom nie.⁵⁶⁾ Dit moet beskou word as h opvatting wat op h stadium wel deur wyses gehuldig is. Geen wonder nie dat Spreuke 3:19 kan sê: "Die Here het deur wysheid die aarde gegrond, deur verstand die hemele vasgestel..."

Dis eintlik in die nie-kanoniese literatuur soos die Wysheid van Salomo waar wysheid en die rûah aan mekaar gelykgestel word en onder meer albei as die "asem" van God beskou word. Daardeer word uitdrukking gegee aan die goddelike krag in die fisiese en morele orde.⁵⁷⁾ Hieruit blyk dat die opvatting dat wysheid gelykgestel kan word aan die rûah van die Here, nie pertinent deur die Ou Testament onderskryf word nie. Dit is hoogstens h interpretasie van sekere nie-kanoniese literatuur of bepaalde tekste in die Nuwe Testament.

2. Rûah in eskatologiese betekenis

In die latere geskifte van die Ou Testament word ál meer gepraat van die werking van die rûah in die eindtye. h Verband word gelê met die Messiaskoning, die Kneg van die Here en selfs die volk. Wat betref die werking van die rûah in die lewe van die volk kom daar nou groot veranderings in die verstaan van die rûah van die Here.

(a) Die Messiaskoning en die Kneg van die Here

Op drie plekke word h band met die rûah van die Here gelê, te wete Jesaja 11:2; 42:1 en 61:1

In Jesaja 11:2 gaan dit om die rûah wat op die Messiaskoning sal rus. Daarmee word 'n intieme verhouding beskryf, maar tog nie een waar die rûah opgaan in die draer daarvan nie.⁵⁸⁾ Voorheen is die opvatting gehuldig dat die koning met buitengewone krag toegerus moet word omdat hy as verteenwoordiger van die Here 'n buitengewone taak moet verrig. Op soortgelyke wyse rus die rûah van die Here ook die Messiaskoning toe met wysheid en insig.⁵⁹⁾ Dié toerusting stel hom in staat om as "spruit uit die stomp van Isai" (Jes 11:1) sy koninklike pligte in reg en billikheid (11:3-5) uit te voer en 'n vredesryk te stig (11:6-9). In teenstelling met die regerende konings, rus die rûah van die Here Hom toe vir 'n nie-politieke regering.⁶⁰⁾ Deur die toerusting van die rûah van die Here word die Messiaskoning die ideale koning wat die volmaakte koninkryk stig en die nuwe paradys inlui.⁶¹⁾

In Jesaja 42:1 word gesê dat die rûah van die Here op 'n bepaalde persoon met 'n besondere opdrag sal rus.⁶²⁾ Hy word die Kneg van die Here genoem. Nie meer die rigter met sy militêre taak of die ekstatiese profeet met sy gevoelsuitinge of die koning met sy regeeramp kan nog langer die draers van die rûah van die Here wees nie. Die werking van die rûah moes nou 'n groter doel dien en 'n wyer trefkrag hê. Daarom sal die stille, magtelose, lydende Kneg nou die draer word.⁶³⁾ Hy, die magtelose, sal 'n grootse taak moet verrig. Hy sal die "reg" wêreldwyd moet uitdra. Dié "reg" is die verkondiging van die regspraak dat die Here God is.⁶⁴⁾ Vir dié taak word die swakke lydende Kneg gekies om so deur middel van die bekragtiging van die rûah van die Here al die eer aan God alleen te bring.

Die eskatologiese gerigtheid van Jesaja 61:1-3 blyk uit die opneem van die ou tema van die Dag van die Here ("'n dag van die wraak van onse God") in vers 2.⁶⁵⁾ Daar is ook 'n noue band te bespeur met Jesaja 11:2 en 42:1. Die "salwing" waarvan in vers 1 sprake is, word meestal gebruik ten aansien van konings (vgl. 1 Sam 16:13), sodat hier aan 'n koninklike figuur in lyn met dié

in Jesaja 11:1-9 vermeld, gedink moet word.⁶⁶⁾ Verder is dit ook duidelik dat Jesaja 61:1-3 onmiskenbaar teruggryp op Jesaja 42:1.⁶⁷⁾ In Jesaja 61 is daar dus 'n duidelike voortsetting van die taak van die Messias koning en Knecht van die Here van vroeër.⁶⁸⁾ Daar het egter 'n ontwikkeling plaasgevind: Die rûah van die Here bewerk nou nie meer 'n spesifieke koninklike handeling of koninklike uitoefening van mag nie; ook bewerk dit nie net 'n wêreldwye verkondiging van die regspraak dat die Here die enigste God is nie. Nou lui die rûah van die Here 'n totaal nuwe tydperk in vir almal wat onder een of ander verdrukking of smart gebuk gaan. Die werking van die rûah is nou om reg te maak wat verkeerd is en om wat gebroke is, te herstel. Daarmee is die aandag meteens gevestig op die verhouding tussen die rûah van die Here en die volk.

(b) Die volk en die skepping

Voorheen was die rûah net werksaam in bepaalde persone soos die rigters, profete en konings. Dit was vir 'n beperkte tyd en 'n bepaalde doel en het van buite af of van bo af gekom. Die profete van die na-ballingskapydperk skets egter 'n nuwe situasie. Hulle verwag 'n nuwe era waarin die rûah van die Here op 'n radikaal ander wyse sal werk: wyer, dieper, bestendiger en ingrypender.

Die eerste verskil is dat die rûah nou nie meer net op die ampsdraers kom nie, maar op enigiemand, oud of jonk, slawe of vrymense (Joël 2:28-29, Hebr 3:1-2), selfs op die volk as geheel (Jes 32:15; 44:3; Eseg 36:27; 39:29). Daardeur word die werk van die rûah van die Here wyer uitgebrei as wat van tevore gesê is.

Soos tevore, is die werking nog steeds lewenskragtig, met die betekenis van lewensasem (Eseg 37:14) of seënkrag (Jes 32:15; 44:3). Dit is in staat om 'n volk wat in ballingskap is en soos dorre doodsbeendere in hulle moedeloosheid verkeer, weer tot

nuwe lewe en nuwe hoop te bring (Eseg 37:1-14). Soos die reën op die dorre aarde wasdom bring, so is die rûah die wonderbare lewenskrag van die Here wat die skynbaar gestorwe volk in die ballingskap weer tot lewe en groei kan opwek (Jes 44:3).⁶⁹⁾ Dit is die krag wat volk en natuur tot nuwe lewe bring (Jes 32:15).⁷⁰⁾

Tog staan dit nie heeltemal vreemd van die vroeëre charismatiese werking van die rûah van die Here nie. In Joël 2:28-29 (Hebr 3:1-2) word aangesluit by die ou tradisie van die ekstasiese profete wat "profeteer", "drome droom" en "gesigte sien". Dit word nou egter met nuwe inhoud gevul: Profeetwees word nou h aanduiding van h nuwe verhouding tussen God en sy volk, bewerk deur die uitgiëting van die rûah van die Here.⁷¹⁾ Die rûah sal almal in h geestelike toestand verplaas waarin hulle openbaring ontvang en soos die profetegroepe van ouds vervul sal word met vurige entoesiasme om die wil van die Here met ywer te verkondig.⁷²⁾ Daarmee kom daar ook h groot verandering in lewenswyse, geïllustreer deur die opheffing van sosiale verskille (Joël 2:29).⁷³⁾ Menslike verhoudings word dus ingrypend verander.

Voorheen was die werking van die rûah van die Here tydelik van aard. Nou verkry dit h permanensie. In Jesaja 59:21 hou dit verband met h altydgeldende verbond⁷⁴⁾ en die gawe van die profetiese woord. Anders as voorheen word die woord hiermee ondubfelsinnig aan die werk van die rûah van die Here verbind.⁷⁵⁾ In Haggai 2:5 is die permanensie nie h innerlike vernuwende krag nie. Dit is h liefdevolle begeleiding van die Godsgemeenskap,⁷⁶⁾ h uitdrukking van God se bystand en trou in die midde van die volk⁷⁷⁾ op grond van die ou verbond by Sinai.⁷⁸⁾

Die blywendheid van die rûahwerking wat van binne af geskied, word duidelik in h reeks teksdele in Esegïël. Dit is tekste waar die radikale lewensverandering van die mens uitgespel word met verwysing na die "hart" van die mens. Die "hart" is

nie beskou as die sentrum van die emosie van die mens nie. (Die "niere" het hierdie funksie vervul.) Dit word deurgaans beskou as die sentrum van die wil en besluitneming van die mens. In Esegieël 11:19-20; 18:31; 36:26-27 word "hart" en rūah parallel gebruik om aan te dui dat die rūah van die Here die mense van binne af sal verander. Dit sal gebeur deurdat h nuwe wil en besluitneming aan hulle gegee sal word (vgl. Eseg 36:27). Deur die "hart" te verander, word eintlik h nuwe mens geskep. Dis h nuwe mens wat kragtens die herskeppende werk van die Here deur sy rūah die wil en die begeerte ontvang om God se wil ten uitvoer te bring.⁷⁹⁾

Hierdie vernuwingswerk bly nie beperk tot die geestelik-sedelike sfeer van die mens nie. Reeds vroeër het die werking van die rūah sekere bekwaamhede by bepaalde mense bewerk, soos leiersmoontlikhede by Josua (Deut 34:9) of vakmanskap by Besaleël (Eks 31:2). Dit was die begin van die besef dat om die wil van God te verwesenlik, die hele lewe uit die rūah van die Here moet voorspruit. Om h heilige volk te word, moet elke faset van die mens se lewe die vernuwende krag van die rūah er-⁸⁰⁾ vaar. Dit gebeur by die hartsverandering van die mens.

Die vernuwing bly egter nie net tot die mens beperk nie. Dit dring ook deur tot die vernuwing van die skepping. Terwyl die bannelinge in Babilonië was, moet hulle luister na al die wonderdade van die gode van die oorheersers. Ook moes hulle aanhoor dat Marduk, die Babiloniese hoofgod, alles gemaak het. Maar wanneer die moedeloosheid hulle wou oorweldig, het profeet (Jes 40:12-14) en priester (Gen 1:2) en psalm (Ps 33:6-7) hulle daaraan herinner dat dit eintlik die Here is wat deur sy rūah alles geskape het.⁸¹⁾ Want rūah is die leweskeppende krag van die Here. Hierdie leweskeppende krag kan ook herskep: Dorre woestyne sal vrugbare landstreke word en plante sal in weligheid groei (Jes 32:15),⁸²⁾ want die rūah is die water van die lewe self.⁸³⁾ Eers as die rūah van die Here ook die skepping herskep het (Ps 104:30), kan die vrede van die

Messiaskoning ook tot die natuur toe deurwerk. Dán eers "wei die wolf by die lam..." (Jes 11:6-9). Dán eers kom 'n nuwe gemeenskap tot stand.⁸⁴⁾

3. Rûah as die Heilige Gees

Daar is reeds daarop gewys dat die rûah van die Here dikwels bloot verwys na die krag van die Here of die personifikasie van die werking van die Here self. Die rûah tree dikwels op asof onafhanklik van die Here, maar anders lyk dit na die teenwoordigheid van die Here self. Hoewel dit sterk persoonlike eienskappe het, toon dit tog 'n onpersoonlike karakter. Nooit word dit as 'n selfstandige persoonlike Wese naas God voorgestel nie. Dit word byna soos die "hand" of "oog" van die Here gebruik, maar is tog nie so nou aan Hom gekoppel nie. Daarom word rûah ook as 'n hipostase beskou. Daarmee word bedoel die verpersoonliking van God se werksaamhede en attribute op so 'n wyse dat dit die voorkoms van 'n half-persoonlike goddelike Wese kry.⁸⁵⁾

Daar is ook gevalle waar die benaming "rûah van die Here" gebruik word wanneer God self bedoel word, soortgelyk aan die "naam" van die Here. Nou is die rûah nie meer 'n "iets" wat God se handelinge uitvoer nie, maar is 'n ander benaming vir God self omdat "God" en "ruah" sinoniem geword het.⁸⁶⁾ So sou "sy Gees" in Jesaja 34:16 en "die Gees van die Here" in Jesaja 63:14 net sowel as "die Here" geskryf kon word. Dit is duidelik uit die parallellisme in elke vers ("u mond" in 34:16 en "U" in 63:14). In Psalm 139:7 word "u Gees" en "u aangesig" weer parallel gebruik. Dit toon dat die Here self bedoel word.⁸⁷⁾ Die woorde "u goeie Gees" in Psalm 143:10 is sinoniem aan "U". Dieselfde geld ook vir Nehemia 9:20, 30; Miga 3:8; Sagaria 7:12; Jesaja 28:6.

Net op drie plekke word die uitdrukking "Heilige Gees" gebruik: in Psalm 51:13 en Jesaja 63:10 en 11. Hier het die woord rûah ("Gees" of "heilige Gees") 'n algemene Goddelike predikaat geword wat die wese van God beklemtoon en so sy heerlike teenwoordigheid omskryf.⁸⁸⁾ Dit is veral in rabbinistiese geskrifte van die vroeë

Jodendom so gebruik.⁸⁹⁾ In die geval van hierdie drie tekste kan ons dus nie dink in terme van die Heilige Gees van die Nuwe Testament nie. Dit gaan hier telkens om 'n beskrywing van God self.⁹⁰⁾ Nogtans is dit 'n belangrike stap in die rigting van die besef dat nie net bepaalde dade nie, maar al God se handelingte aan sy Heilige Gees toegeskryf kan word.⁹¹⁾ Met hierdie beskrywing is daar reeds baie naby gekom aan die Nuwe-Testamentiese bekendstelling van die Heilige Gees as Persoon.

In die Ou Testament word allerlei werkinge aan die rūah toegeskryf: inspirasie, leiereienskappe, kragdade, lof en aanbidding, bekwaamhede, visioene, abnormale gebeurtenisse, verandering van gesindhede, herstel van verhoudings, verandering van lewenswyse, herskepping van die lewe en natuur. Al hierdie dinge sou in die Nuwe Testament aan die werking van die Heilige Gees toegeskryf kon word. Die Ou Testament ken egter nie God as Drie-eenheid nie. Daarvoor laat die belydenis van Deuteronomium 6:8 geen ruimte nie. Daarom word die rūah van die Here nooit as 'n goddelike Persoon uitgebeeld nie, maar as personifikasie van God se handelingte, as hipotase van God of as sino-niem van God self. Alhoewel 'n mens sou kon sê dat die werking van die Heilige Gees in die Ou Testament duidelik sigbaar is, was dit eers die Nuwe Testament wat die Heilige Gees as derde Persoon van die Drie-eenheid aan die mensdom bekend gestel het.

Die kenmerkendste werksaamheid van die rūah van die Here was die toerusting of bekragtiging tot 'n daad of 'n verandering van lewenswyse van diégene wat andersins dit nie sou doen nie. Dit is juis hierdie toerusting van die swakke wat die eer van God dien. In die Nuwe Testament is dit ook hierdie wonderwerkende verandering van lewens en die toerusting vir 'n onmoontlike taak wat aan die Heilige Gees toegeskryf word. Die doel daarvan is dat die eer van God gedien kan word deurdat die swakkes en geringes (1 Kor 1:25-29; 2 Kor 12:9-10) vir God se werk gebruik word.⁹²⁾ Daarmee het die rūah van die Here van die Ou Testament oorgegaan in die Heilige Gees van die Nuwe Testament.

NOTAS

1. R. Albertz en C. Westermann, "rûah Geist" in E. Jenni en C. Westermann (reds.), Theologische Handwörterbuch zum Alten Testament, Band II, München 1976, 727.
2. C. Westermann, "Geist im Alten Testament", Evangelische Theologie 41(1981)224.
3. Albertz en Westermann, a.w., 730. Vgl. ook R.G. Bratcher, "Biblical words describing man: breath, life, spirit. The Bible Translator, vol. 34(2, 1983)201-205.
4. Idem, 731.
5. Idem, 727. Vgl. ook D.C. Arichea in "Translating breath and spirit", The Bible Translator, vol. 34(2, 1983)210-213.
6. Westermann, a.w., 224.
7. Idem, 224.
8. W. Zimmerli, Grundriss der alltestamentlichen Theologie, Stuttgart 1972, 71.
9. K. Elliger, Deuterojesaja. 1. Teilband, Jesaja 40:1-45:7. Neukirchener Verlag 1978, 205. Vgl. ook Th.C. Vriezen, Hoofddlijnen der Theologie van het Oude Testament, Wageningen ³1966, 345.
10. Albertz en Westermann, a.w., 745.
11. Idem, 744.
12. J.H. Scheepers, Die gees van God en die gees van die mens in die Ou Testament, Kampen 1960, 155.
13. G.T. Montague, The Holy Spirit: growth of a biblical tradition. New York 1976, 18.
14. W. Eichrodt, Theology of the Old Testament, vol. II. London 1967, 50.
15. F.E. Deist, "Die Gees van God in die Ou Testament" in E.A.C. Pretorius (red.), Bybelkunde IIB, Gids 2 vir BSB200Y. Pretoria 1982, 16.

16. Scheepers, a.w., 153.
17. Eichrodt, Theology of the Old Testament, vol. I, London 1961, 307.
18. Westermann, a.w., 225.
19. Eichrodt, Theology I, 313-4.
20. Albertz en Westermann, a.w., 746.
21. Montague, a.w., 15.
22. Vriezen, a.w., 232.
23. Montague, a.w., 25.
24. Deist, a.w., 22.
25. Montague, a.w., 45.
26. Westermann, a.w., 225.
27. Eichrodt, Theology I, 311.
28. Scheepers, a.w., 134.
29. P.K. McCarter, Jnr., I Samuel. Garden City 1980, 182.
30. Eichrodt, Theology I, 326-8.
31. Vriezen, a.w., 261.
32. G. von Rad, Theology of the Old Testament, vol. I, New York 1962, 100.
33. Eichrodt, Theology I, 330 en 416.
34. Idem, 339-40.
35. G. von Rad, Theology of the Old Testament, vol. II, London 1965, 57.
36. Deist, a.w., 22.

37. Montague, a.w., 41.
38. Albertz en Westermann, a.w., 747-8.
39. Idem, 748-9; Deist, a.w., 23; Zimmerli, a.w., 87.
40. Eichrodt, Theology II, 57.
41. Von Rad, Theology II, 57.
42. Zimmerli, a.w., 87.
43. Westermann, a.w., p.226.
44. Montague, a.w., 80-1.
45. Scheepers, a.w., 159.
46. Zimmerli, a.w., 75.
47. Eichrodt, Theology I, 445.
48. Idem, 446-7.
49. Westermann, a.w., 227.
50. Albertz en Westermann, a.w., 749.
51. Deist, a.w., 18.
52. Eichrodt, Theology I, 448-9.
53. Deist, a.w., 17-18.
54. Montague, a.w., 83.
55. Idem, 50.
56. Idem, 83, 96.
57. Eichrodt, Theology II, 91. vgl. Montague a.w., 103-110.

58. Elliger, a.w., 205.
59. H. Wildberger, Jesaja. 1. Teilband, Jesaja 1-12. Neukirchener Verlag 1980, 447-50.
60. Albertz en Westermann, a.w., 750.
61. Montague, a.w., 41.
62. Elliger, a.w., 204.
63. Westermann, a.w., 228.
64. C. Westermann, Isaiah 40-66. London 1969, 95.
65. Idem, 367; vgl. ook Zimmerli, a.w., 199.
66. P.R. Ackroyd, Israel under Babylon and Persia. Oxford 1979, 238.
67. Zimmerli, a.w., 195; Ackroyd, a.w., 124; Westermann, Isaiah, 356-6; Eichrodt, Theology II, 59.
68. Westermann, Isaiah, 366.
69. Elliger, a.w., 360.
70. H. Wildberger, Jesaja. 3. Teilband, Jesaja 28-39. Neukirchener Verlag 1982, 1277.
71. Albertz en Westermann, a.w., 752; H.W. Wolff, Dodekapropheten 2, Joel und Amos. Neukirchener Verlag 1975, 79.
72. Scheepers, a.w., 175.
73. Deist, a.w., 27; Albertz en Westermann, a.w., 752.
74. Eichrodt, Theology II, 62.
75. Montague, a.w., 60.
76. A.S. van der Woude, Haggai/Maleagi. Nijkerk 1982, 46.
77. Albertz en Westermann, a.w., 752.

78. Montague, a.w., 78.
79. Eichrodt, Theology II, 58-9.
80. Idem, 63.
81. Montague, a.w., 51, 64-8, 70.
82. Wildberger, Jesaja 28-39, 1278.
83. Montague, a.w., 40.
84. Deist, a.w., 27.
85. Scheepers, a.w., 217-22; Eichrodt, Theology II, 60.
86. Deist, a.w., 28; Westermann, "Geist im A.T.", 228.
87. Montague, a.w., 73.
88. Idem, 56-8, 76.
89. Westermann, "Geist im A.T.", 229.
90. Montague, a.w., 57.
91. Westermann, Isaiah, 389.
92. Westermann, "Geist im A.T.", 229-30.